

A R H E O L O G I J A

Arheologija kao nauka nije nepoznata na prostorima Majevice. Malo je gradova u Bosni i Hercegovini, gdje se neće naići na manje ili više lokaliteta sa nazivom "Gradina" ili nešto izmijenjenim varijantama istog toponima, npr. "Gradac", "Grad", i sl. Isti je slučaj i sa nazivima "Crkvište", "Crkvina", "Mramorje", "Pećina", "Groblja", "Grobišta", "Selišta" itd.

Na većini takvih lokaliteta, kriju se i danas, u većem ili manjem broju, ostaci materijalne kulture, počev od praistorijskih, preko rimskih i antičkih do srednjovjekovnih stanovnika naše zemlje.

Prilozi grobova i inače arheoloških lokaliteta čine zatvorenu cjelinu, naučnu jedinicu dosta zahvalnu za istraživanje i spoznaju odnosa u društvu, njegove materijalne i duhovne kulture.

Najveća koncentracija nalaza je na gradinama. Tu se često na istim lokalitetima nadje više kultura iz različitih vremenskih perioda. Gradišta, gradine, gradinice, je stari naziv koji se uglavnom upotrebljavao za označavanje mjesta na kome je nekada bio grad. Naziv grad ne bi se trebao uzimati u doslovnom smislu kakav je danas već u smislu grad kao naselje, uglavnom odbrambeni sistem, mjesto gdje je veća ili manja skupina ljudi, zavisi da li se radi o rodu ili plemenu ili organizovanoj skupini ljudi radi odbrane od neprijatelja. Ono što određuje karakter takvih naselja je vremensko opredjeljenje, oblik, konstrukcija i materijalna kultura svakodnevnog života ondašnjih stanovnika. Gradine su bez izuzetaka položene na manjim uzvisinama, koje se kao samačka brda uzdižu iznad dolina, ili se kao izdanci bregova jednom stranom drže brega iz koga su izrasle dok ostalim dijelovima kao jezičci strše prema dolini ili klanu. Za gradine je karakterističan dominantan položaj u odnosu na prostor ispred ili oko sebe. Prostor za nastanjivanje je obično na zaravni na vrh brega. Ako terenske prilike dozvoljavaju onda se sami stanovnici, podizanjem nasipa, odjeljuju od prostora onoliko koliko im je potrebno za život komune. U želji da bi bili što bliže polju, podlozi svog ekonomskog prosperiteta, njihovu su ih osnivači smjestili na ivicama prvih bregova, imajući u vidu strateško osiguranje naselja.

Na gradinama su često očuvani ostaci zidova od kamena. Prvobitno su služili kao pojačanje sigurnosti gradina a tekli su obično rubom gornje zaravni. Oblik prostora koji su zatvarali uslovljen je bio plastikom samog tla ali su i ekonomski motivi i momenti igrali važnu ulogu.

Stanovništvo koje je kao prvo naseljavalo ovaj dio istočne Bosne kome pripada i Lopare bili su prvenstveno Iliri. Dvije su osnovne karakteristike Ilirskog živilja u praistorijskom periodu: sahranjivanje pod tumulima i gradinski tip naselja. U samim Loparama ima potvrda ovih dviju karakteristika: humke u Gornjim Humcima, Gradina na Kozjaku u selu Jablanici na kojoj su evidentirani ostaci naselja, praistorijsko naslje na lokalitetu Varoš u Koraju koji ima oblik većeg tijela, praistorijsko naselje u ataru seloa Čelić itd.

Za bolje poznavanje prilika u praistorijskom periodu Lopara treba poznavati opšte odrednice materijalnog i duhovnog života njegovih stanovnika Ilira u različitim vremenskim periodima.

U neolitu i u ranom, pa i kasnije i u srednjem bronzanom dobu sahranjivanje je i dalje pod tumulima, sa dominantnom inhumacijom i uz manji procenat incineracije. Ovakav način sahranjivanja može se podijeliti u dvije grupe: 1. južnu, kao dio šire rasprostranjene unutarbalkanske kulture srednjebroznog doba i 2. sjevernu, koja je dio podrinjske grupe poznate kao "zapadnosrpska varijanta vatiinske kulture". Loparski kraj ima sve karakteristike druge grupe - glasinačke grupe koja se šireći od Romanije do Lima prodire sve do Peštera. Ova kultura ima izgradjenu individualnu kulturno-etničku fizionomiju.

Osnove privrede u ranom i srednjem bronzanom dobu činilo je stočarstvo i poljoprivreda. U kasnom bronzanom dobu pridružuje im se i metalurgija a možda i rudarstvo. Ovim granama treba dodati i lov kao dopunski izvor prehrane kao i lončarstvo i izrada tekstila.

U oblasti duhovne kulture dominiraju dvije grane: kult mrtvih i likovna umjetnost, izražena u keramici i na metalu. U kasnobronzanom dobu na keramici i metalu razvija se zapadnobosanski geometrijski stil sa centrima u istočnoj i centralnoj Bosni. Krajem kasnobronzanog doba pojavljuje se i sitna antropomorfna glinena plastika.

Društvena i politička organizacija ovog doba zasnivala se na malim zajednicama, dosta pokretnim i bez čvrstog omeđenih teritorija.

Lopare spadaju u dio sjevernobosanske zone željeznog doba u kojoj se produžava život iste populacije koja pripada kulturi polja sa urnama iz kasnobronzanog doba. To se ogleda u kontinuitetu mnogih naseobina i u snažno izraženoj tradiciji incineracije u kultu mrtvih, pored paralelne inhumacije. Razvija se proizvodnja željeza, trgovina ali i kulturna i etnička diferencijacija. Od ilirskih plemena u sjeveroistočnoj Bosni pratežno žive Breuci. Od 4. v.p.n.e. snažniji su keltski uticaji koji se ogledaju u importovanim ili preuzetim dijelovima nakita i nošnje, oružja i naročito sive keramike. Relativno mali broj nalaza u sjeveroistočnoj Bosni govori o određenoj stagnaciji u razvoju, možda o depopulaciji nepoznatog uzroka. Novo društveno uređenje donijelo je veću važnost zemljoradnji. Nova grana privrede postaje prerada željeza a lov prestaje da bude glavni izvor ishrane. Višak proizvoda sada omogućuje razvoj trgovine. Uz prometne arterije i u mjestima ekonomskog prosperiteta Iliri se izlažu procesu romanizacije i primaju dio tekovina antičke kulture. Ali veliki dio Ilira u prvim vijekovima nove ere živi u duhu starijeg željeznog doba služeći se djelimično tekovinama novopridošle antičke kulture. Iliri su na našem tlu svjedoci uspona i moći Rimskog carstva i njegove propasti kada se utopljeni u carstvo i sami gube u metežu Seobe naroda.

Praistorijske gradine poslije Ilira naseljava romanizovano autohtono stanovništvo kao i sami Rimljani. Praistorijska obilježja živo se zadržavaju za vrijeme Rimljana kako u etničkoj strukturi stanovništva i njegovim institucijama tako i u izgradnji naseobina. Opseg i veličina do sada konstatovanih rimskih aglomeracija pokazuju da je osim njih postojao daleko veći broj nerimskih, indigenih aglomeracija. Položaj i razmještaj rimskih naseobina u plodnim dolinama i na mjestima važnim sa saobraćajno-strategijskog stanovišta govori o tome da su za vrijeme Rimljana i drugi predjeli dalje od plodnih dolina i komunikacija, bili naseljeni. Ne može se očekivati da bi rimske aglomeracije nastajale na izolovanim mjestima.

Važnija rimska naselja su nikla i razvijala se na mjestima i područjima koja su poznata po tragovima domaćih, indigenih naselja. Na većini ovih mjesta i područja konstatovan je kontinuitet naseljavanja i u srednjem vijeku. To što na teritoriji Lopara nema ni jednog sigurnog nalaza iz rimskog i antičkog perioda ne govori o njegovom odsustvu već o nedovoljnoj istraženosti arheoloških lokaliteta. Vjerovatnije je da će življa arheološka aktivnost na području Lopara ukazati na postojanje i tragove života u rimskom i antičkom periodu. Isto tako nesigurni su ili uopšte nema dokaza o ranom naseljavanju Slovena na ovim prostorima. Najveći broj nalaza koji se vezuje za Slovene potiče iz razvijenog i kasnog srednjeg vijeka i vezuje se za pojavu originalne umjetnosti na prostorima Jugoslavije, za pojavu stećaka, čije pojavljivanje i trajanje zahvata period od 12 do 16 vijeka.

L i t e r a t u r a:

- Grupa autora, "Arheološki leksikon Bosne i Hercegovine", izdanje Zemaljskog muzeja u Sarajevu, Sarajevo, 1988.g.
- Dj. Basler, "Prehistorijske gradine i njihova zaštita", NS II, Sarajevo, 1954.g.
- A. Benac, "Gradjevinska delatnost u prehistorijskom naselju Varoš kod Koraja", Članci i gradja II, Muzej istočne Bosne u Tuzli, Tuzla, 1958.g.

PREGLED DOBRA ARHEOLOŠKOG NASLJEDJA

Naziv dobra	L o k a l i t e t	Kate- gor.	Broj prij.	Str.
Krčevine	Brnjik	III	A-1	11
Dobrovac	Čelić	III	A-2	12
Čitluci - Ravan	Humci	III	A-3	13
Crkvine - Zidine	Koraj	III	A-4	14
Varoš	Koraj	II	A-5	15
Donji Bardačilovac	Jablanica	II	A-6	16
Gornji Bardačilovac	Jablanica	III	A-7	17
Madjarsko groblje	Lukavica	III	A-8	18
Crkvište	Mačkovac	II	A-9	19
Crkvište	Priboj	III	A-10	20

PRIJAVA

11.

za registrovanje objekata odnosno predmeta za koje se osnovano može pretpostaviti da imaju svojstva dobra kulturno-istorijskog - prirodnog naslijeđa

BROJ: A-1	BROJ RJEŠENJA:	BROJ REGISTRA:	BROJ DOSIJEJA:
DATUM:			
BROJ PLANOTEKE:	BROJ FOTOTEKE:	BROJ "E" KARTONA:	KATEGORIZACIJA: III
BROJ SEKCIJE:			

1. NAZIV OBJEKTA - PREDMETA: **KRČEVINE**
2. VRSTA: **arheološki lokalitet**
3. MJESTO u kome se spomenik nalazi (mjesto, ulica, opština): **selo Brnjik, Lopare**
4. Opis, vrijeme postanka i ime autora (ovdje po mogućnosti prema karakteru spomenika navesti podatke o materijalu od kojeg je načinjen, tehnici kojom je izveden, dimenzijama, vremenu postanka, porijeklu i autoru):

Na okućnici Hariza Mujkića, u bašti ispod kuće nalazi se njiva nazvana "Krčevine" na kojoj je vlasnik parcele pro-našao novčić koji i na aversu i na reversu ima predstavu. Na novčiću se nalazi natpis koji glasi:

" TANDEM PATENTIA VINCIIT - ANNO 1642".

Postoji mogućnost da je novac slučajno dospio na ovo mjesto ali se nešto sigurnije može reći o opredjeljenju loka-liteta tek nakon arheološkog istraživanja.

ANALIZA

5. IMALAC DOBRA: **društvena svojina**

6. VLASNIŠTVO: **parcela Mujkić (Šerifa) Halil**

7. KATASTARSKI I ZEMLJIŠNOKNJIŽNI PODACI:

- broj katastarske čestice: **202/1**
- katastarska opština: **Brnjik**
- broj zemljišnoknjižnog uloška: **129/02**
- geodetske koordinate karakterističnih tačaka:

8. STANJE DOBRA I MJERE ZAŠTITE:

- Stanje - lokalitet je u dobrom stanju,
- Pravna zaštita,
- Arheološkoistraživanje lokaliteta.

P R I J A V A

12.

za registriranje objekata odnosno predmeta za koje se osnovano može pretpostaviti da imaju svojstva dobra kulturno-istorijskog - prirodnog nasljeđa

BROJ: A-2	BROJ RJEŠENJA:	BROJ REGISTRA:	BROJ DOSIJEJA:
DATUM: 3.12.90.			
BROJ PLANOTEKE:	BROJ FOTOTEKE:	BROJ "E" KARTONA:	KATEGORIZACIJA:
			III
BROJ SEKCIJE:			

1. NAZIV OBJEKTA - PREDMETA: DOBROVAC
2. VRSTA: Praistorijsko naselje - Arheološki lokalitet
3. MJESTO u kome se spomenik nalazi (mjesto, ulica, opština): selo Čelić, Lopare

4. Opis, vrijeme postanka i ime autora (ovdje po mogućnosti prema karakteru spomenika navesti podatke o materijalu od kojeg je načinjen, tehnici kojom je izveden, dimenzijama, vremenu postanka, porijeklu i autoru):

Naselje je locirano na manjem platou u ataru sela Čelića, udaljeno 1 km prema sjeveru od sela, a oko 200 m desno od puta Čelić - Brčko. Jugoistočni dio lokaliteta ima osjetan pad prema rijeci Šibošnici, od koje je udaljeno oko 80 m.

Godine 1963. preduzeto je manje iskopavanje na ovom terenu pod rukovodstvom arheologa Milice Kosorić i Časlava Jordovića. U toku radova iskopane su tri sonde i istražena je površina od oko 51 m².

Prema dobijenim podacima ovo naselje pripada tipu naselja neolitskog perioda, podignutom u blizini rijeke. Konstatovane dvije faze u izradnji naselja sa pokretnim materijalom, koji ne pokazuje tipološke razlike, pokazuje da u naselju nije bilo prekida života i da život u naselju nije bio kratkog vijeka.

Kuće u naselju su bile nadzemne i solidno izgrađene. Nagorjeli dijelovi kućnog lepa u gornjoj fazi, prisustvo gari i pepela navodi na zaključak da je naselje stradalo od požara. Jame ukopane u zdravicu, kod kojih su na dnu otkrivene čestice lepa, ugljenisani ostaci drveta i sitno kamjenje, imaju arhitektonski karakter.

Nalazi pokretnog materijala govore o ekonomskom životu ovog naselja. Nalazi keramike ukazuju na dobro poznavanje grnčarstva, a tragovi pljeve i ostaci žira u lepu, nalaz žrvnja, tegovi i kosti životinja, ukazuju da su se stanovnici bavili zemljoradnjom, gajenjem domaćih životinja, ribolovom i sakupljanjem plodova.

Najveći broj keramičkog materijala na pokazuje raznovrsnost oblika no bogastvo ornamentalnih motiva. Najveći broj sudova je koničnog i bikoničnog oblika sa različito riješenim vratom i obodom. Pored sudova nadjeni su i primjerci statueta. Od ornamentalnih motiva zastupljeno je kaneliranje, glačanje i naljepljivanje plastičnih traka ukrašenih otiscima prstiju i urezima nokta. Ovaj materijal pripada vinčanskoj kulturi i nalazi se na svim naseljima ove kulturne grupe. Zapažena je pojava koničnih nogu sudova i brojnost nalaza kremenog alata. Analogne primjerke ovim oblicima nalazimo na naseljima ovog perioda u Tuzli, Grbači, Matiću, Batkoviću, Gornjoj Tuzli i dr. Oblici sudova sa otvorom za izlivanje, konične noge sudova, horizontalno trakaste drške, brojnost kremenog alata ukazuje na bliske analogne veze sa nalazima na lokalitetu Varoš u Koraju, Lopare.

Od nadjenih dvije statuete, jedna je valjkastog tipa sa očuvanim prstima - predstavama ruku i nogu. Na licu je plastično dat samo nos. Visina statuete je 7 cm. Druga statueta je vretenastog tipa sa očuvanim djelom jedne ruke. Na licu je plastično dat nos i jedno uho. Ispod vrata sa prednje strane nalazi se niz ureza koji se sužavaju pri dnu i završavaju plastičnim dugmastim ispupčenjem. Visina statuete je 5,6 cm.

Naselje na lokalitetu "Dobrovac" po karakteristikama pokrtnog materijala pripada nosiocima vinčanske kulture poznog neolita, koje ga svrstavaju u red neolitskih naselja sjeveroistočne Bosne.

5. Imalac dobra: opštredruštveno

6. Vlasništvo: Alija Mešić

7. Katastarski i zemljišnoknjižni podaci:

- Broj katastarske čestice:
- Katastarska opština: KO Čelić
- Broj zemljišno-knjižnog uloška:

8. Stanje dobra i mjere zaštite: Lokalitet je djelimično ispitan

P R I J A V A

13.

za registrovanje objekata odnosno predmeta za koje se osnovano može
pretpostaviti da imaju svojstva dobra kulturno-istorijskog - prirodnog nasljeđa

BROJ: A-3	BROJ RJEŠENJA:	BROJ REGISTRA:	BROJ DOSIJEJA:
DATUM: 3.12.90.			
BROJ PLANOTEKE:	BROJ FOTOTEKE:	BROJ "E" KARTONA:	KATEGORIZACIJA:
			III
BROJ SEKCIJE:			

1. NAZIV OBJEKTA - PREDMETA: **H U M K E**

2. VRSTA: **arheološki lokalitet**

3. MJESTO u kome se spomenik nalazi (mjesto, ulica, opština): **lokalitet "Čitluci" ili "Ravan", selo Humci, Lopare**

4. Opis, vrijeme postanka i ime autora (ovdje po mogućnosti prema karakteru spomenika navesti podatke o materijalu od kojeg je načinjen, tehnici kojom je izveden, dimenzijama, vremenu postanka, porijeklu i autoru):

U Gornjim Humcima, u zaseoku Medići, na okućnici Husnije Medića nalaze se tri uzvišenja vjerovatno nastala nasipanjem zemlje. Po pričanjima vlasnika na ovim uzvišenjima se često izoravaju kosti i kamenje.

Ovakva uzvišenja nazvana humke često su korištena u praistoriji za pokopavanje pokojnika. U ovakvim humkama nije rijetkost pronaći ni ukope koji su mlađji - srednjevjekovni ukopi. Kako se nekropola stećaka nalazila na desetak metara od ovih humki nije neosnovano da su one služile za ukop pokojnika i u srednjem vijeku. Arheološko istraživanje ovih humki dalo bi precizniji podatak o hronološkoj i etničkoj opredjeljenosti pokojnika.

5. IMALAC DOBRA: društvena svojina

6. VLASNIŠTVO: parcele Zem.zadruga Šibošnica

7. KATASTARSKI I ZEMLJIŠNOKNJIŽNI PODACI:

- broj katastarske čestice: 616/1
- katastarska opština: KO Humci
- broj zemljišnoknjižnog uloška: 422/04
- geodetske koordinate karakterističnih tačaka:

8. STANJE DOBRA I MJERE ZAŠTITE:

- Stanje lokaliteta je dobro,
- Pravna zaštita,
- Sistematsko arheološko istraživanje.

HUMKA NA LOK. "ČITLUCI ILI RAVAN", U ZASEOKU
MEDIĆI, S. HUMCI

PRIJAVA

14.

za registrovanje objekata odnosno predmeta za koje se osnovano može pretpostaviti da imaju svojstva dobra kulturno-istorijskog - prirodnog naslijeđa

BROJ: A-4 DATUM: 3.12.90.	BROJ RJEŠENJA:	BROJ REGISTRA:	BROJ DOSIJEJA:
BROJ PLANOTEKE:	BROJ FOTOTEKE:	BROJ "E" KARTONA:	KATEGORIZACIJA: III
BROJ SEKCIJE:			

1. NAZIV OBJEKTA - PREDMETA: **CRKVINE ili ZIDINE**
2. VRSTA: **arheološki lokalitet**
3. MJESTO u kome se spomenik nalazi (mjesto, ulica, opština): **selo Koraj, Lopare.**
4. Opis, vrijeme postanka i ime autora (ovdje po mogućnosti prema karakteru spomenika navesti podatke o materijalu od kojeg je načinjen, tehnici kojom je izveden, dimenzijama, vremenu postanka, porijeklu i autoru):

Na uzvišenju sa lijeve strane puta koji iz Koraja vodi za Bijeljenu u dijelu sela nazvanom Babajača, evidentiran je lokalitet "Crkvine" ili "Zidine" čiji naziv upućuje na postojanje arheološkog lokaliteta. U literaturi se spominje mogućnost postojanja crkve na ovom mjestu. Na lokalitetu je za sada evidentirana samo nekropola stećaka ali i sam oblik lokaliteta (blago uzvišenje u odnosu na ravninu puta) upućuje na potencijalno arheološko nalazište. U svakom slučaju arheološki ispitivački radovi daće preciznije podatke o materijalnim ostacima i vrfemenskom opredjeljenju ovog lokaliteta.

5. IMALAC DOBRA: društvena svojina

6. VLASNIŠTVO: parcela SO-e Lopare

7. KATASTARSKI I ZEMLJIŠNOKNJIŽNI PODACI:

- broj katastarske čestice: 1895/2
- katastarska opština: KO KOrtaj
- broj zemljišnoknjižnog uloška: 937/02
- geodetske koordinate karakterističnih tačaka:

8. STANJE DOBRA I MJERE ZAŠTITE:

- Stanje lokaliteta je zadovoljavajuće,
- Pravna zaštita,
- Arheološki ispitivački radovi.

P R I J A V A

15.

za registriranje objekata odnosno predmeta za koje se osnovano može pretpostaviti da imaju svojstva dobra kulturno-istorijskog - prirodnog nasljeđa

BROJ: A-5	BROJ RJEŠENJA:	BROJ REGISTRA:	BROJ DOSIJEJA:
DATUM: 3.12.90.			
BROJ PLANOTEKE:	BROJ FOTOTEKE:	BROJ "E" KARTONA:	KATEGORIZACIJA:
			II
BROJ SEKCIJE:			

1. NAZIV OBJEKTA - PREDMETA: PRAISTORIJSKO NASELJE
2. VRSTA: Arheološki lokalitet
3. MJESTO u kome se spomenik nalazi (mjesto, ulica, opština): lok. "Varoš", s. Koraj, Lopare.
4. Opis, vrijeme postanka i ime autora (ovdje po mogućnosti prema karakteru spomenika navesti podatke o materijalu od kojeg je načinjen, tehnici kojom je izveden, dimenzijama, vremenu postanka, porijeklu i autoru):

Rekognosciranjem terena 1956. godine otkriveno je praistorijsko nalazište "Varoš". Lokalitet ima oblik većeg uzvišenja - tela, dosta nepravilnog oblika. Okolno zemljište je ravno i dobrim dijelom godine je barovito. Pored velikog tijela nalazi se i jedan sasvim mali tel na kome nije vršeno nikakvo ispitivanje, ali površinski nalazi upućuju na II stratum u "Varoši".

Godine 1957. izvršeno je prvo iskopavanje pod vodjstvom arheologa Alojza Benca, Milice Baum i Ivana Puša. Tom prilikom su otvorene dvije sonde pa je otkopna površina iznosila 65 m². Sonda I je dala preglednu kulturnu stratigrafiju a sonda II gradjevinske faze.

Gradjevinska djelatnost u naselju je bila koncentrisana pored uzvišenih rubova tela, na sjevernom i sjeverozapadnom njegovom dijelu i u potpunosti prati II sondu. U zdravicu je bila ukopana jedna veća jama, nepravilnog oblika i neravnog dna, bez tragova gradjevinske djelatnosti. Vjerovatno je da se radi o udubljenju koje je ostalo iza vadjenja ilovače za izgradnju drugih nastambi. U kulturnom sloju iznad jame sačuvani su ostaci 6 gradjevinskih faza.

Najstariji ostaci jedne gradjevine sačuvani su u traci lijepa na dubini od 2,70 - 3,30 m. Radi se o sačuvanim dijelovima podnice kuće, kma je sagrađena na zemlji. Podnica se sastojala od dva boja. U sjeverozapadnom djelu kvadrata sačuvana je podnica sa ukomponovanom "grijalicom". Ova "grijalica" ukazuje na novi vid ognjišta za postavljanje posuda na vatru a

služile su kao ognjište u prostoriji.

Druga podnica je otkrivena na dubini od 2,20 - 2,80 m. Načinjena je od debelog sloja gline sa lijepo uglačanom gornjom površinom. Ostaci izgoretine govore o laganoj zidanoj konstrukciji. Ona je uglavnom bila od pletera i obljepljena ilovačom. U sjeveroistočnom uglu sonde na istoj dubini pronadljena je uža trasa dobro pečenog lijepa. Ovaj nalaz potvrđuje čvrstasti oblik gradjevine. Ispod podnice, na dubini od 2,70 m, pronadljena je (na dubini od 2,70 m) ljudska statueta od pečene zemlje. Druga statueta pronadljena na dubini od 2,30 m. Kako su obje statuete pronadjene neposredno ispod podnica to upućuje na njihov kulturni karakter. Po tehnici izrade, obliku i načinu urezivanja pojedinih detalja statuete bi odgovarale figuralnoj plastici iz Vinče u okviru vinčlansko-tordoške faze.

Ostaci III gradjevinske faze otkriveni su na dubini od 1,60 - 2,40 m. U ovoj fazi uočljivo je ocrtavanje tri rupe od stubova. Ove jame jasno ocrtavaju liniju kućnog zida što potvrđuje postojanje pravougaonih kuća pravljenih na površini zemlje kao i sistem izgradnje zidova sa stupovima. Zid između stupova je bio od pletera obljepljen ilovačom. Uz centralnu rupu pronadjen je kolut od pečene zemlje. Na njemu se nalaze tri rupice koje su vjerovatno služile za vješanje koluta. Ovaj kolut je vjerovatno imao kulturni značaj - ulogu sunčanog diska. Ovo je tipičan primjer solarznog kulta, koji su neolitski stanovnici sjeveroistočne Bosne ponijeli sa sobom iz izvorne oblasti balkansko-anadolskog kompleksa. U ovoj gradjevinskoj fazi nadjeni su ostaci četvrtastog ognjišta. Ognjište je načinjeno od debele naslage lepa. Uz ognjište se nalazila manja jama u kojoj su pronadjeni ostaci luga. Vjerovatno je služila za odbacivanje luga. Na istom nivou pronadljena su i dva kamena žrvnja. U ovom nivou funkcionisalo je vanjsko ognjište sa jednim žrvnjištem. Znači u upotrebi je bila vanjska kuhinja.

Ostaci četvrte podnice konstatovani su na dubini od 1,00 - 1,30 m. Podnica je bila jako debela i kombinovano gradjena. Sa donje strane je ležao naboj od prašinate i lužne zemlje. U okviru tog naboja bilo je uključeno i ognjište iz III gradjevinske faze. Iznad njega je bio postavljen sloj crveno pečene zemlje. Na ovaj sloj naslanjao se sloj od crvene pečene zemlje, koji je bio tvrd i kompaktn.

Ostaci V gradjevinske faze nalaze se na dubini od 0,30 - 0,85 m, dubine kulturnog sloja. Debljina naslaga od 40- 55 cm, svjedoči o izvanredno čvrstoj gradjevini i najčvršćoj podnoj konstrukciji na lokalitetu "Varoš". Podniga je ležala na

tvrdoy nasbijenoj zemlji. Preko nje se nalazio crveno pečeni lijep. Prilikom vadjenja ustanovljeno je da taj sloj lijepa ima sa donje strane paralelno poredane otiske debljeg kolja. Poviše sloja sa oblicima bio je novi premaz lijepa debljine 15-20 cm. Na ovom nivou podnice pro-nadjeno je ognjište, potkovičastog oblika. Ognjište je s jedne strane bilo otvoreno za izbacivanje pepela. U jednom kasnijem periodu došlo je do ponovnog premazivanja podnice. Ognjište je vjerovatno ostalo u upotrebi iako mu je ovim novim premazom gornja površina bila niža od okolnog poda. Uz rubove očuvanog dijela podnice nadje-no je dosta ugljenisanog drveta, što svjedoči o lakoj zidnoj konstrukciji, od drvenog kostura i premaza lijepa. Ova poslednja faza V je imala izvanrednu debelu podnicu koja je obnavljana. Tako da je sada ovaj novi premaz pod-nice bio tretiran kao VI faza mada se radi o jednoj istoj gradjevinskoj fazi, fazi V.

Pet gradjevinskih faza u sondi II potpuno se poduda-ra sa pet kulturnih stratuma u sondi I.

1. Najstarija, I gradjevinska faza, odgovara IV kulturnom stratumu "Varoši", a to znači da je paralelna sa starijim dijelom vinčansko-tordoške faze u Vinči (A-1 i B-1). Ova faza se razvila poslije 2.600 g.st.e.

2. II i III gradjevinska faza odgovaraju III i III/II kulturnom stratumu u "Varoši", i savremene su drugom dijelu vinčansko-tordoške faze u Vinči (B-1 i B-2). Ova faza se razvila pre 2.300 g.st.e.

3. IV gradjevinska faza je istovremeno sa II kulturnim stratumom u Varoši i paralelna sa starijim dijelom vinčansko-pločničke faze u Vinči (Vinča C).

4. V gradjevinska faza je nastala u sklopu I kulturnog stratuma u Varoši i paralelna je sa mlađjim dijelom vinčansko-pločničke faze u Vinči (D). Obje ove poslednje faze su se razvijale u vremenu od 2.300 - 1900.g.p.n.e.

5. Imalac Dobra: parćela: Jovanović (G.) Mihajlo, Islamović (Dž) Omer, Gavrić (D)
6. Vlasnik: Đoko, Gavrić (S) Živan, Islamović (S) Ibrahim, Mušanović (Š) Hadži
7. Katastarski i zemljišno-knjižni podaci:
  - broj katastarske čestice: dio 265, 266/1, 266/2
  - Katastarska opština: KO Koraj
  - broj zemljišnoknjižnog uloška: 84/01, 442/01, 290/01, 291/01, 439/03, 809/03.
  - geodetske koordinate karakterističnih tačaka:
8. Stanje dobra: i mjere zaštite:
  - Lokalitet nije ispitan u potpunosti.
  - Potrebno arheološko iskopavanje manjeg tela.

P R I J A V A

16.

za registrovanje objekata odnosno predmeta za koje se osnovano može
pretpostaviti da imaju svojstva dobra kulturno-istorijskog - prirodnog nasljedja

BROJ: A-6	BROJ RJEŠENJA:	BROJ REGISTRA:	BROJ DOSIJEJA:
DATUM: 3.12.90.			
BROJ PLANOTEKE:	BROJ FOTOTEKE:	BROJ "E" KARTONA:	KATEGORIZACIJA:
			II
BROJ SEKCIJE:			

1. NAZIV OBJEKTA - PREDMETA: **PRAISTORIJSKA NEKROPOLA**

2. VRSTA: **arheološki lokalitet**

3. MJESTO u kome se spomenik nalazi (mjesto, ulica, opština):
lok. "Donja Bardačilovac", selo Jablanica, Lopare

4. Opis, vrijeme postanka i ime autora (ovdje po mogućnosti prema karakteru spomenika navesti podatke o materijalu od kojeg je načinjen, tehnici kojom je izveden, dimenzijama, vremenu postanka, porijeklu i autoru):

Nekropola se nalazi u zaseoku Vidovići u ataru sela Jablanica. Lokalitet je gradinskog tipa, sa pravcem pružanja S-I.

Na lokalitetu je konstatovana nekropola sa ravnim grobovima koja vremenski pripada kraju bronzanog i početku željeznog doba (Ha B-2, IX v.st.e.).

Sahranjivanje u grobovima je bilo skeletno. Pokojnik je polagan na kamene blokove amorfne oblike i bio pokriven istim takvim blokovima. Od priloga u grobovima je pronađeno: bikonički bobci, fragmenti salteleona, okrugle bronzane pločice sa i bez okova, ogrlice kružnog presjeka, dvopetljasta lučna fibule i dr.

Na nekropoli je iskopano 22 groba. Kao česta pojava konstatovano je etažno sahranjivanje. Na jednom mjestu je otkopana porodična grobnica sa 4 etaže sahranjivanja.

5. IMALAC DOBRA: društvena svojina

6. VLASNIŠTVO: "Šipad" Sarajevo, RO "Konjuh", OOUR "Šumarstvo" Lopare

7. KATASTARSKI I ZEMLJIŠNOKNJIŽNI PODACI:

- broj katastarske čestice: 1013, 2981 (dio)
- katastarska opština: KO Jablanica
- broj zemljišnoknjižnog uloška: 533
- geodetske koordinate karakterističnih tačaka:

8. STANJE DOBRA I MJERE ZAŠTITE:

- Stanje - lokalitet je direktno ugrožen prokopom seoskog vodovoda i podizanjem kaptaze ispod vodovoda. Mještani na više mjesta na lokalitetu samostalno iskopavaju,
- Pravna zaštita,
- Zabraniti mještanima iskopavanje lokaliteta.

PRIJAVA

17.

za registrovanje objekata odnosno predmeta za koje se osnovano može pretpostaviti da imaju svojstva dobra kulturno-istorijskog - prirodnog naslijeđa

BROJ: 4.12.90. DATUM: A-7	BROJ RJEŠENJA:	BROJ REGISTRA:	BROJ DOSIJEVA:
BROJ PLANOTEKE:	BROJ FOTOTEKE:	BROJ "E" KARTONA:	KATEGORIZACIJA: III
BROJ SEKCIJE:			

1. NAZIV OBJEKTA - PREDMETA: **PRAISTORIJSKA GRADINA**

2. VRSTA: **arheološki lokalitet**

3. MJESTO u kome se spomenik nalazi (mjesto, ulica, opština):

lok. Gornji Bardačilovac, selo Jablanica, Lopare

4. Opis, vrijeme postanka i ime autora (ovdje po mogućnosti prema karakteru spomenika navesti podatke o materijalu od kojeg je načinjen, tehnici kojom je izveden, dimenzijama, vremenu postanka, porijeklu i autoru):

U zaseoku Vidovići, na blagom uzvišenju u neposrednoj blizini praistorijske nekropole "Donji Bardačilovac" prilikom izgradnje seoskog vodovoda, nailazilo se na ulomke keramičkih posuda koje pripadaju periodu krajem bronzanog i početka željeznog doba. Ovi nalazi su istovremeni sa nalazima na praistorijskoj nekropoli na lokalitetu "Donji Bardačilovac" i opredjeljuju se po Reineckeu u fazu Ha B-2, IX v.st.e.

5. IMALAC DOBRA: društvena svojina

6. VLASNIŠTVO: "Šipad" Sarajevo, RO "Konjuh", OOUR "Šumarsko", Lopare

7. KATASTARSKI I ZEMLJIŠNOKNJIŽNI PODACI:

- broj katastarske čestice: 2981 (dio)
- katastarska opština: KO Jablanica
- broj zemljišnoknjižnog uloška: 533
- geodetske koordinate karakterističnih tačaka:

8. STANJE DOBRA I MJERE ZAŠTITE:

- Stanje - lokalitet nije ispitan u potpunosti,
- Pravna zaštita,
- Detaljno arheološko istraživanje lokaliteta.

PRIJAVA

18.

za registrovanje objekata odnosno predmeta za koje se osnovano može pretpostaviti da imaju svojstva dobra kulturno-istorijskog - prirodnog nasljedja

BROJ: A-8	BROJ RJEŠENJA:	BROJ REGISTRA:	BROJ DOSIJEVA:
DATUM: 4.12.90.			
BROJ PLANOTEKE:	BROJ FOTOTEKE:	BROJ "E" KARTONA:	KATEGORIZACIJA:
			III
BROJ SEKCIJE:			

1. NAZIV OBJEKTA - PREDMETA: **SREDNJEVJEKOVNA NEKROPOLA**

2. VRSTA: **arheološki lokalitet**

3. MJESTO u kome se spomenik nalazi (mjesto, ulica, opština):

lok. "Madjarsko groblje", selo Lukavica, Lopare

4. Opis, vrijeme postanka i ime autora (ovdje po mogućnosti prema karakteru spomenika navesti podatke o materijalu od kojeg je načinjen, tehnici kojom je izveden, dimenzijama, vremenu postanka, porijeklu i autoru):

Na lijevoj strani puta koji vodi u zaseok Filipovići, na uzvišenju uz samo pravoslavno groblje, nalazi se lokalitet "Madjarsko groblje". Krčenjem stabala stećci koji su se nalazili na lokalitetu polupani su i odnešeni. Tačan broj stećaka se nezna. Ispod stećaka nije ništa dirano tako da je nekropola ostala neoštećena. Potrebno je izvršiti detaljno arheološko istraživanje lokaliteta i tako nekropolu spasiti od zaborava ili nekog novog uništenja.

5. IMALAC DOBRA: društvena svojina

6. VLASNIŠTVO: parcele Filipović r. Korstić Sara

7. KATASTARSKI I ZEMLJIŠNOKNJIŽNI PODACI:

- broj katastarske čestice: 379/1, 379/2
- katastarska opština: KO Lukavica
- broj zemljišnoknjižnog uložka:
- geodetske koordinate karakterističnih tačaka:

8. STANJE DOBRA I MJERE ZAŠTITE:

- Stanje nekropole je krajnje loše, stećci su polupani i odnešeni,
- Pravna zaštita,
- Detaljno arheološko istraživanje lokaliteta.

DANAŠNJI IZGLED LOKALITETA "MAĐARSKO GROBLJE",
S. LUKAVICA

PRIJAVA

19.

za registriranje objekata odnosno predmeta za koje se osnovano može pretpostaviti da imaju svojstva dobra kulturno-istorijskog - prirodnog naslijeđa

BROJ: <u>A-9</u>	BROJ RJEŠENJA:	BROJ REGISTRA:	BROJ DOSIJEJA:
DATUM: <u>4.12.90.</u>			
BROJ PLANOTEKE:	BROJ FOTOTEKE:	BROJ "E" KARTONA:	KATEGORIZACIJA:
			II
BROJ SEKCIJE:			

1. NAZIV OBJEKTA - PREDMETA: **CRKVA SV. NIKOLE**

2. VRSTA: **arheološki lokalitet**

3. MJESTO u kome se spomenik nalazi (mjesto, ulica, opština):

lok. "Crkvište", selo Mačkovac, Lopare

4. Opis, vrijeme postanka i ime autora (ovdje po mogućnosti prema karakteru spomenika navesti podatke o materijalu od kojeg je načinjen, tehnici kojom je izveden, dimenzijama, vremenu postanka, porijeklu i autoru):

Na uzvišenju na desne strane puta koji iz Mačkovca vodi za Jablanicu nalazi se lokalitet "Crkvište". Na nešto zaravnjenom platou nalaze se ostaci crkve Sv. Nikole. Po nekim podacima ovdje se nalazila crkva koja je podignuta 1758.g. ali na osnovu teksta koji se nalazi uklesan na kamenoj ploči koja je bila uzidana u crkvu a koja se sada čuva u crkvi u Mačkovcu, vidi se da je sa gradnjom započeto 1. jula 1813.godine.

Pored ostataka crkve nalazi se staro pravoslavno groblje sa datumima sahrana počev od kraja XIX vijeka. Po pričanjima mještana crkva je u dva navrata paljena i oba puta je gornja konstrukcija radjena od drveta a temelji od kamena.

Danas se na lokalitetu opažaju ostaci crkve u vidu nekoliko hrpa naslaganog kamenja koje se gotovo pravilno proteže i čini pravougaonu osnovu dimenzija 11,70 x 13, 50 m. Temelji objekta su očuvani u visini od 1,30 m i širini od 0,90 m. Gotovo na sredini crkve nalazi se okrugla ploča sa motivima rozete koju ukviruje tordirano uže. Oko ploče je postavljen kameni vijenac sačuvan u fragmentima. Ploča sa predstavom rozete je dislocirana od strane mještana.

Danas se pored ploče pale svijeće i mještani dolaze na molitvu - od nekadašnje crkve postalo je molitvište.

5. IMALAC DOBRA: **društvena svojina**

6. VLASNIŠTVO: **parcela Srpska pravoslavna crkvena opština Mačkovac**

7. KATASTARSKI I ZEMLJIŠNOKNJIŽNI PODACI:

- broj katastarske čestice: **301, 357.**
- katastarska opština: **KO Mačkovac**
- broj zemljišnoknjižnog uloška: **78, 7**
- geodetske koordinate karakterističnih tačaka:

8. STANJE DOBRA I MJERE ZAŠTITE:

- Stanje lokaliteta je krajnje loše, od crkve su ostali temelji koji su i sami u lošem stanju,
- Pravna zaštita,
- Rekonstrukcija crkve.

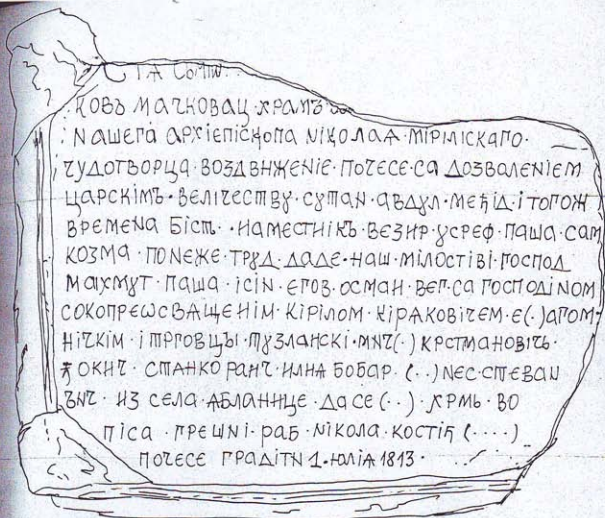
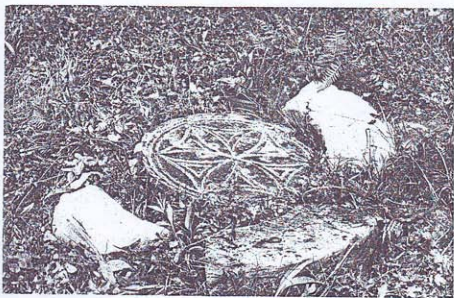

TABLA SA TEKSTOM O VREMENU PODIZANJA CRKVE

KAMEN SA ROZETOM NA LOK. "CRKVIŠTE", S.MAČKOVAC

PRIJAVA

20.

za registrovanje objekata odnosno predmeta za koje se osnovano može pretpostaviti da imaju svojstva dobra kulturno-istorijskog - prirodnog naslijeđa

BROJ: A-10 DATUM: 4.12.90.	BROJ RJEŠENJA:	BROJ REGISTRA:	BROJ DOSIJEJA:
BROJ PLANOTEKE:	BROJ FOTOTEKE:	BROJ "E" KARTONA:	KATEGORIZACIJA: III
BROJ SEKCIJE:			

1. NAZIV OBJEKTA - PREDMETA: **CRKVIŠTE**
2. VRSTA:
3. MJESTO u kome se spomenik nalazi (mjesto, ulica, opština): **Priboj, Lopare**
4. Opis, vrijeme postanka i ime autora (ovdje po mogućnosti prema karakteru spomenika navesti podatke o materijalu od kojeg je načinjen, tehnici kojom je izveden, dimenzijama, vremenu postanka, porijeklu i autoru):

Na blagom uzvišenju, na pedesetak metara od nekropole stećaka na lokalitetu "Mramorje", u zaseoku Lukići, nalazi se lokalitet "Crkvište".

Lokalitet ima oblik kruga i na njemu mještani često izravaju komade zgure. Oko lokaliteta se nalazi drveće. Na površini nisu uočljivi nikakvi nalazi ali sam naziv lokaliteta bi trebalo dovesti u vezi sa postojanjem nekropole stećaka na lokalitetu "Mramorje". Postoji mogućnost da je na ovom mjestu nekada bila crkva, možda srednjovjekovna crkva istovremena sa stećcima na lokalitetu "Mramorje". Nakon arheološkog istraživanja lokaliteta mogli bi se preciznije reći o čemu se radi.

5. IMALAC DOBRA:

6. VLASNIŠTVO:

7. KATASTARSKI I ZEMLJIŠNOKNJIŽNI PODACI:

- broj katastarske čestice:
- katastarska opština:
- broj zemljišnoknjižnog uloška:
- geodetske koordinate karakterističnih tačaka:

8. STANJE DOBRA I MJERE ZAŠTITE:

- Stanje - lokalitet je u dobrom stanju,
- Pravna zaštita,
- Arheološko istraživanje lokaliteta.